Bir Çatışma Çözüm Yöntemi Olarak Ayin-i Cem

Dr. Aynur Ünal
https://orcid.org/0000-0002-2880-3388 & dr_aynurunal@outlook.com

Yayımlanma Tarihi:
2 Temmuz 2025

İndirilme Tarihi:
24.11.2026

Önerilen Atıf: Ünal, Aynur (2025). Bir Çatışma Çözüm Yöntemi Olarak Ayin-i Cem. Alevi Ansiklopedisi — ISIL: DE-4607. https://doi.org/10.68413/alevian siklopedisi.74gsn (Erişim Tarihi: 24.11.2026)

Alevi Ansiklopedisi, **Kütüphaneler ve İlgili Kuruluşlar için Uluslararası Standart Tanımlayıcı** kapsamında **ISIL: DE-4607** koduyla kayıtlıdır.

ISSN 3055-9928

ISIL URI /isil/DE-4607

LOBID
lobid.org/organisations/DE-4607

Permalink id.zdb-services.de/resource/organisations/DE-4607

Adres: Alevi Ansiklopedisi
Körnebachstr. 49-51, 44143 Dortmund

info@aleviansiklopedisi.com

Özet
Bu madde, Alevilikte derin bir öneme sahip olan Cem ayinin anlamını araştırmakta ve bu ritüelin maneviyat, toplumsal değerler ve kültürel mirasın özgün bir birleşimini nasıl yansıttığını tartışmaktadır. Bir Dede ya da Ana unvanlarıyla bilinen toplum liderlerinin rehberliğinde gerçekleştirilen bu ritüel; müzik, dua, kutsal dans (semah) ve çatışma çözümünü bütünleştirir. Cem, sadece dini bir etkinlik olmanın ötesinde, tarihsel değişimler ve kentsel dönüşümle şekillenen evrimsel gelenekleri yansıtan bir yapıya da sahiptir. Tören, manevi bir buluşma olmasının yanı sıra sosyal uyumu da sağlayan bir mekanizma olarak işlev görmekte, yerli (kadim) uzlaşma ve toplumsal uyum uygulamalarını yansıtan öğeler de içermektedir. Bu nedenle, Cem ayinini incelemek, Aleviliğin değerleri, Alevi kimliğinin korunması ve çatışma çözümündeki rolüne dair daha derin içgörüler sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Alevis, çatışma çözümü, Cem, Cem ayini, Cem Ceremony, Conflict Resolution, Indigenous Peoples, Mediation

Cem Töreni ve Yerlilik (Kadim) Unsuru

Alevilikteki Cem ayini, Alevi halkının manevi ve kültürel geleneklerini yansıtan hayati bir topluluk ritüelidir. Bu ritüel; dua, müzik ve dansı harmanlayarak Aleviliğin zengin tarihsel ve manevi temellerinden beslenir. Genellikle Dede (ya da Pir) adı verilen ruhani bir lider tarafından yönetilen tören, topluluk birliği ve içsel manevi sorgulamayı ön plana çıkarır. Cem, dini bir etkinlikten ziyade, zamanla özellikle kırsaldan kente geçiş sürecinde evrimleşmiş kültürel bir tezahürdür. Törenin bir diğer önemli yönü ise, topluluk üyeleri arasında

Telif Hakkı © 2026 Alevi Ansiklopedisi ve yazar(lar)a aittir. Aksi belirtilmedikçe Creative Commons Atıf-GayriTicari-Türetilemez 4.0 Uluslararası Lisansı (CC BY-NC-ND 4.0) kapsamında yayımlanmıştır. Her türlü kullanımda uygun atıf zorunludur. Ticari kullanım, değişiklik, çeviri veya yeniden yayın için Alevi Ansiklopedisi ve/veya yazar(lar)ın yazılı izni gereklidir.

ortaya çıkan sorunların arabuluculuk yoluyla çözülmesidir. Bu yönüyle Cem törenleri, yerli topluluklarda yaşını almış bilge ya da liderler öncülüğünde gerçekleştirilen uyuşmazlık çözüm pratiklerine benzemektedir.

Cem ayininin tarihçesi ve uygulanışı, akademik dünyada en çok tartışılan konulardan biridir. Bazı araştırmalara göre, tarihsel olarak Aleviler, ritüellerini özel evlerde ya da dergâh/tekke gibi ruhani merkezlerde icra etmişlerdir; ancak Cumhuriyet döneminde bu mekânlar kapatılmış, dolayısıyla yeni tören alanları benimsenmiştir (Rençber, 2012). 1980'lerden itibaren Cem, daha kamuya açık bir hâl almış ve bu da performans dinamikleri yapısında özellikle İstanbul gibi şehir merkezlerinde değişimlere yol açmıştır (Kreinath & Sariönder, 2018). Cem'in ruhani anlamına ilişkin çeşitli yorumlar da mevcuttur. Önemli bir görüş, Cem ile Miraç hadisesi arasındaki bağlantıyı vurgular; Hz. Muhammed'in yükselişi ve Kırklar Meclisi'ne katılımı Cem'de kısmen canlandırılan merkezî temalardandır (Coşkun, 2022). Kırklar Meclisi, yani kırk kişilik kutsal topluluk, Hz. Peygamber'in yeryüzüne indiğinde karşılaştığı kutsal yapıyı temsil eder ve bu hikâye Alevi inanç anlatılarında büyük yer tutar (Schubel, 2010). Bu tartışmalar Cem'in İslam ile bağlantısına işaret ederken, Cem töreninin diğer benzersiz ve ayırt edici yönleri, Semah'ın performatif bir dans biçimi olarak ifade edilen yönünden ziyade manevi boyutuna vurgu yapılması ve doğa ve evrenle diyalog sembolizmidir. Dahası, çatışma çözme pratiği, yürütülmesinde temel bir ilke olarak törenin en önemli parçasıdır.

Ayrıca Cem'in uzlaşma ve çatışma çözümü pratiğinde üstlendiği hayati rol nedeniyle, törene katılan bireyler arasındaki kişisel anlaşmazlıkların giderilmesi büyük önem taşır; çünkü törende ilerlenebilmesi için uyum bir önkoşuldur (Coşkun, 2022). Bu yönüyle Cem, dünya genelindeki yerli toplulukların uygulamalarına benzerlik gösterir. Lee (1996), Kanada'daki Yerli/Kadim Halklar (First Nations) halklarında çatışma yönetiminin temel özellikleri arasında yaşlıların uyuşmazlık çözümündeki rolünü vurgular. First Nations, Métis ve Inuit toplulukları arasında inanç farkları olsa da,

Yaratıcı, toprak ve tüm varlıklarla (cansızlar dahil) kurulan ilişkiler temelinde şekillenen "maneviyat bir yaşam biçimidir" anlayışı genellikle ortaktır (Ontario İnsan Hakları Komisyonu, 2024). Küresel ölçekte yerli topluluklarda geleneksel arabuluculuk yöntemleri şaşırtıcı biçimde Cem töreniyle benzerlik gösterir. Örneğin, Tibebu Kefale Muluken'in (2020) Etiyopya'daki pastoralist topluluklar üzerine yaptığı bir çalışmada, yaşlılar, dini liderler ve kabile reislerinin çatışma çözümündeki merkezi rolü vurgulanmakta ve bu mekanizmaların başarısı, topluluğa dayalı sosyal yaptırımlara dayanmaktadır.

Alevilik bağlamında da Dede'ler, topluluğun bilge ve ruhani liderleri olarak Cem töreninin merkezindedir; bu yönleriyle Cem ile yerli arabuluculuk, uyuşmazlık çözümü ve bilgi paylaşımı yöntemleri arasında önemli benzerlikler göze çarpar. Örneğin tören başlamadan önce Dede (ya da bazı durumlarda Ana), katılımcılardan "rıza" alır ve topluluk içinde karşılıklı uzlaşmayı teşvik eder. Dede daha sonra, törene katılanlara aralarında bir sorun ya da kırgınlık varsa bunu dile getirmeleri gerektiğini ve bu durumların toplumun arınması açısından önemli olduğunu ifade eder. Bu an, topluluk içinde şeffaflık ve uyuşmazlık çözümünün önemini vurgular ve Cem'in hem ruhani hem de toplumsal işlevinin temelini oluşturur. Bu bağlamda Cem töreni, yerli uzlaşma pratikleri açısından değerlendirildiğinde, topluluk yaşlılarının rolünü ve uyuşmazlık çözüm stratejilerinin daha derinlemesine incelenmesini gerekli kılar. Cem, topluluk üyeleri arasında uyumlu ilişkilerin, karşılıklı saygı ve anlayışın teşvik edilmesi yoluyla bağların güçlendirilmesini hedefler.

Sonuç

Cem ayini, Alevilikte inanç, kültür ve toplumsal uzlaşmanın kesişim noktasını temsil eder. Bu ayin yoluyla tolumsal birlik, manevi iç gözlem ve çatışma çözümüne verilen önem, dünya genelindeki yerli geleneklerle güçlü paralellikler taşır; bu geleneklerde de yaşlılar ve ritüel pratikler toplumsal uyumu ve ortak refahı sürdürmede önemli rol oynar. Modern

bağlamlarda Aleviler uygulamalarını uyarlarken, Dede'nin rolü ve tören yapısı topluluk birliği için hayati önemini korumaktadır. Cem'i karşılaştırmalı ve geniş bir perspektiften ele almak, onun sadece bir dini tören değil; aynı zamanda karşılıklı saygı, açıklık ve toplumsal huzuru esas alan evrensel ve kadim değerlerin Alevi inanç yapısının da temel taşı olduğunu gösterir.

Kaynakça & İleri Okumalar

Adebayo, Akanmu, Jesse Benjamin, and Brandon D. Lundy. 2014. *Indigenous Conflict Management Strategies: Global Perspectives*. Lanham, MD: Lexington Books.

Coşkun, Gamze. 2022. "Alevilikte Cem ve Semah'ın Kaynağı Olarak Görülen Miraç Hadisesi ve Kırklar Cemi." *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi* 103: 187-203.

Kreinath, Jens, and Refika Sariönder. 2018. "Dynamics of Ritual Reflexivity in the Alevi Cem of Istanbul." *Religion and Society* 9 (1): 145-159.

Lee, Gloria. 1996. "Defining Traditional Healing." *Justice as Healing: A Newsletter on Aboriginal Concepts of Justice* 1 (4): 1-5.

Ontario Human Rights Commission. 2024. "Indigenous Spiritual Practices." Last updated 2024.https://www3.ohrc.on.ca/en/policy-preventing-discrimination-based-creed/11-indigenous-spiritual-practices

Muluken, Tibebu Kefale. 2020. "The Role of Indigenous Conflict Resolution Mechanisms in the Pastoral Community: An Implication for Social Solidarity in Somali Region, Shineli Woreda." *Open Access Library Journal* 7 (2): 1-16.

Rençber, Fevzi. 2012. "Alevi Geleneğinde 'Cem Evinin' Tarihsel Kökeni." *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi* 12 (1): 73-86.

Schubel, Vernon. 2010. "When the Prophet Went on the

Miraç He Saw a Lion on the Road: The Miraç in the Alevi-Bektaşi Tradition." In *The Prophet's Ascension: Cross-Cultural Encounters with the Islamic Mi'rāj Tales*, 330-343. Bloomington: Indiana University Press.

Tasbihi, Eliza. 2014. "The Prophet's Ascension: Cross-Cultural Encounters with the Islamic Mi'rāj Tales." *Al-Masāq* 26 (2): 234-236.

Yayıncı Notu: Bu yayında yer alan görüş, yorum ve veriler yalnızca ilgili yazar(lar)a aittir; Alevi Ansiklopedisi'nin, editörlerinin veya destekleyici kurumların görüşlerini zorunlu olarak yansıtmaz. Alevi Ansiklopedisi ve editörleri, içeriğin kullanımından doğabilecek sonuçlardan sorumlu değildir